OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ VE ZDRAVOTNICTVÍ PODLE ČLÁNKU 8 EVROPSKÉ ÚMLUVY O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD

Praha, 29. listopadu 2012

OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ V PRÁVU EÚLP: VÝVOJ BEZ VÝSLOVNÉHO PRÁVNÍHO ZÁKLADU

- **absence výslovného ustanovení o ochraně osobních údajů v EÚLP**: vyplývá ze stáří EÚLP (srv. per analogiam Všeobecnou deklaraci o ochraně lidských práv)
- **avšak garance práva na ochranu soukromého života** jako klasického lidského práva první generace, konstruovaného s jasným úmyslem smluvních stran zajistit ochranu soukromí ve velmi širokém pojetí (srv. přípravné práce EÚLP)

„ČLÁNEK 8 EÚLP

Právo na respektování soukromého a rodinného života

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných."

- právě z práva na ochranu soukromého života bude posléze dovozeno právo na ochranu osobních údajů jako jedna ze základních komponent tohoto práva

PRÁVO NA OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ JAKO VÝSLEDEK DYNAMICKÉHO VÝKLADU PRÁVA NA OCHRANU SOUKROMÉHO ŽIVOTA

- právo na ochranu osobních údajů jako **výsledek dynamického – evolutivního – výkladu článku 8** EÚLP ze strany Evropské komise pro lidská práva a především Evropského soud pro lidská práva
- **politicko-sociální kontext tohoto dynamického výkladu**:

1) ústup hrubých porušení základních práv ve smluvních státech
2) vzestup významu osobních údajů a nárůst možností zásahů do nich a jejich zneužití

- v politických orgánech Rady Evropy (zejména Parlamentním shromáždění) debata o potřebě specifické ochrany osobních údajů od přelomu 60. a 70. let
- 1981 – k podpisu otevřena Evropská úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (č. 108 CETS), vstoupila v platnost v roce 1985

- rezonance tohoto vývoje v právu EÚLP:

Leander v. Švédsko, 1987 „kauza kustoda ve Vojenském námořním muzeu“

- odmítnuto zaměstnání s odkazem na jeho osobní údaje, které prozrazují jeho bezpečnostní nezpůsobilost (bývalý člen Komunistické strany) a k nimž však neměl přístup a byly součástí tajného policejního registru
- **shromažďování a zpracování údajů o soukromém životě osoby = zásah do soukromého života ve smyslu článku 8 EÚLP**

EXTENZE OCHRANY NA OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ TÝKAJÍCÍCH SE ZDRAVÍ

- **90. léta – rozvoj specifických principů ochrany osobních údajů vztahujících se ke zdraví**
- katalyzátorem zejména epidemie HIV/AIDS (srv. per analogiam roli této epidemie při rozvoji odpovědnosti veřejné moci za škodu ve Francii a jinde)
- **Z. v. Finsko, 1997**

- použití osobních údajů o zdravotním stavu HIV pozitivní bílé ženy v trestním řízení proti jejímu HIV pozitivnímu manželovi černé pleti obžalovanému ze znásilnění a vraždy, zahrnutí těchto údajů do soudního spisu a jejich únik do tisku

- podle ESLP veškeré dotčené akty veřejné moci týkajících se osobních údajů = nesporný zásah do práva na ochranu soukromého života

„ochrana osobních údajů,v neposlední řadě zdravotních údajů, má zásadní význam pro výkon práva osoby na ochranu soukromého a rodinného života, jak je garantováno článkem 8 EÚLP“

- **odůvodnění:**

1) **obecné zásady společné ústavnímu právu smluvních států :** „ochrana důvěrnosti zdravotních údajů je životně důležitým principem ve všech smluvních státech EÚLP“
2) **pragmatické důvody (teleologie) :** „podstatné je nejen chránit smysl soukromí pacienta, ale také jeho důvěru ve zdravotnické profese a zdravotní služby obecně“, v opačném případě hrozí, že osoba nebude vyhledávat lékařskou péči a ohrozí nejen své zdraví, ale veřejné zdraví

POJEM OSOBNÍ ÚDAJ VZTAHUJÍCÍ SE KE ZDRAVÍ

- pokus o **obecnější definici**

L. L. v. Francie, 2006: „**jakákoli informace zdravotní povahy**“, a to zejména, je-li „obsažena ve zdravotním spisu“

- podpůrná role psaných dokumentů o ochraně osobních údajů: článek 6 Evropské úmluvy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování dat a její *travaux préparatoires*, podle nichž **osobní údaje o zdraví = citlivé osobní údaje**
- v zásadě **tři kategorie údajů**

1) **údaje o patologických stavech a chorobách, jimiž osoba trpí, a to jak fyzických, tak psychických**

např. infekce HIV/AIDS (C. C. v. Španělsko, 2009), léčba na psychiatrické klinice pro duševní poruchu (Pantelejenko v. Ukrajina, 2006)

2) **údaje o zdravotnických úkonech, jimž se osoba podrobila**

např. údaj o podstoupeném potratu (v kontextu rozhodování o nárocích z úrazového pojištění, M. S. v. Švédsko, 1997), o operaci slinivky (jako možný důkaz alkoholismu, LL v. Francie, 2005)

3) **údaje o zdravotních charakteristikách osoby včetně její genetické informace a predispozic**

např. shromažďování a dlouhodobé držení vzorků DNA konkrétní osoby pro budoucí použití (S. a Marper v. Spojené království, 2008)

PRINCIPY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ TÝKAJÍCÍCH SE ZDRAVÍ

- právo na ochranu osobních údajů má **nejen vertikální, ale i horizontální účinek** – na smluvních státech váznou negativní i pozitivní povinnosti, současně jsou extendovány do oblasti vztahů mezi osobami soukromého práva (I. v. Finsko, 2008)
- **formy ochrany právní** (Birjuk v. Litva, 2008; I. v. Finsko, 2008)

- právo na soudní přezkum zásahu do osobních údajů týkajících se zdraví
- právo na ochranu důvěrnosti osobních údajů týkajících se zdraví, a to nejen v rámci poskytování zdravotních služeb, ale obecně, tedy i v rámci soudního a správního řízení (neveřejnost jednání, anonymizace údajů popř. anonymizace v určité lhůtě)
- trestní odpovědnost a právo na náhradu škody v případě protiprávního zásahu do osobních údajů týkajících se zdraví

- **formy ochrany faktické resp. technické**

- **obecně volit takové technické prostředky, které umožní „zabezpečit a udržet důvěrnost“**
- shromažďování a uchovávání osobních údajů týkajících se zdraví tak, že přístup k nim budou mít pouze osoby, které jsou k tomu oprávněny nebo kterým k tomu dala dotčená osoba souhlas
- soustavné sledování toho, kdo k osobním údajům týkajícím se zdraví přistupuje
- likvidace údajů, u nichž pominul účel jejich shromažďování a držení

PŘÍPUSTNOST ZÁSAHŮ A JEJICH PODMÍNKY

- právo na ochranu osobních údajů – tak jako právo na ochranu soukromého života – **není absolutní**
- **zásahy do něj však možné pouze při splnění 3 striktně daných podmínek, které mají právní základ v čl. 8 odst. 2 EÚLP** (historicky úmysl smluvních stran zabránit především svévolným zásahům do práva na ochranu soukromého života):

1) **zásah musí mít právní základ ve vnitrostátním právu, tj. nemůže být svévolný**

formální rozměr : zásah do osobních údajů se musí opírat o platné vnitrostátní právo

materiální rozměr : vnitrostátní právo musí být dostatečně jasné, jeho aplikace musí být předvídatelná s dostatečnou jistotou a musí být slučitelná s principem právního státu

- **nutnost vymezit, do jakých osobních údajů se může zasahovat, v jakém rozsahu a za jakých podmínek** (zásah bez právního základu viz Pantelejenko v. Ukrajina, 2006)

2) **zásah musí sledovat cíl, který je z hlediska EÚLP legitimní**

čl. 8 odst. 2 EÚLP: „v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných“

ochrana před trestnou činností: prolomení ochrany osobních údajů v případě trestního řízení (Z. v. Finsko, 1997)

ochrana práv a svobod jiných: prolomení ochrany osobních údajů v případě uplatňování nároků před pojišťovnami (M. S. v. Švédsko, 1997), v civilním řízení o rozvodu manželů (L. L. v. Francie, 2005)

ochrana veřejného zdraví: prolomení ochrany osobních údajů ve vazbě na předcházení závažných infekčních chorob a psychických stavů (dosud ale neprojudikováno, avšak výslovně uvedeno v čl. 8 odst. 2 EÚLP)

PŘÍPUSTNOST ZÁSAHŮ A JEJICH PODMÍNKY

definování veřejné politiky, statistické a výzkumné účely : spíše legitimní, avšak zvýšené požadavky na ochranu (zejména přiměřenost rozsahu shromažďovaných osobních údajů, jejich zvýšená ochrana a anonymizace těchto údajů v nikoli nepřiměřeném čase, viz Gardel v. Grancie, 2010, per analogiam) a možnost přístupu k nim pro osoby, které na těchto údajích mají právní zájem (srv. Gillberg v. Švédsko, 2012)

3) **zásah nesmí jít nad rámec toho, co je nezbytné v demokratické společnosti**

ESLP: „pojem nezbytnosti implikuje, že **dotčený zásah musí odpovídat naléhavé sociální potřebě a že je zejména přiměřený sledovanému legitimnímu cíli**."

- posuzováno vždy s ohledem na okolnosti konkrétního případu, přičemž smluvní státy mají určitý prostor k uvážení, který ale ESLP kontroluje v rozsahu, ve kterém konstruuje jednotnou vizi demokratické společnosti
- na tomto základě zejména omezen rozsah osobních údajů, do nichž je možné zasahovat, a podmínky tohoto zásahu; délka, po kterou se údaje uchovávají i to, že je možné je uchovávat jen pro účel, pro který byly shromážděny

Z. v. Finsko, 1997 : nezbytné není zveřejnění údajů o infekci HIV konkrétní osoby v trestním spisu již po uplynutí ochranné lhůty 10 let, ač toto zveřejnění sleduje legitimní účel – veřejnou kontrolu fungování trestního soudnictví

Szuluk v. Spojené království,2009 : nezbytná není kontrola korespondence vězně v závažném zdravotním stavu s lékařem – specialistou, ač tato kontrola sleduje legitimní účel a má základ ve vnitrostátním právu

DÍKY ZA POZORNOST !